

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΑ (ECOLABEL) (Μάιος 1995)

Συγγραφέας: ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΧΙΝΑΣ

A. Τα δεδομένα

Τέθηκαν υπόψη μου:

1. Το σήμα ΟΙΚΟ, που κατέθεσε στο τμήμα καταθέσεως σημάτων του Υπουργείου Εμπορίου η ΑΒΕΕ στις 27 Μαρτίου 1991 με δήλωση υπ αριθ. 111432 για διάκριση των προϊόντων χαρτιού υγείας, χαρτιού κουζίνας, χαρτοπετσετών, χαρτομάνδηλων, γυναικείων επιθεμάτων, βρεφικής πάνας και πλαστικών σάκκων απορριμμάτων. Της δήλωσης αυτής η παραδοχή εκκρεμεί.
2. Το σενάριο της διαφημιστικής βιντεοκασέτας για το 1993 χαρτιού ΟΙΚΟ. Την κασέτα είδα επανειλημμένα να προβάλλεται στην τηλεόραση.
3. Αριθμός διαφημίσεων του ίδιου προϊόντος σε διάφορα έντυπα.

B. Ερώτημα

Με δεδομένα τα πιο πάνω στοιχεία, ερωτήθηκα αν το σήμα ΟΙΚΟ, στο μέτρο που διακρίνει τα προϊόντα χαρτί υγείας και χαρτί κουζίνας, που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά, και η συγκεκριμένη τηλεοπτική διαφήμιση, που τα προβάλλει ως οικολογικά, βρίσκονται σε αντίθεση με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 880/92 του Συμβουλίου της 23 Μαρτίου 1992 σχετικά με κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος.

Γ. Απάντηση

Η γνώμη μου επί του ερωτήματος είναι η εξής:

I. Το σήμα ΟΙΚΟ και η σχετική τηλεοπτική διαφήμιση δεν προσκρούουν σε απαγορευτική διάταξη του Κανονισμού.

1. Τα λογότυπα

Με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 880/92 του Συμβουλίου της 23 Μαρτίου 1992, που δημοσιεύτηκε στην ΕΕΕΚ της 11.4.1992, θεσπίστηκε κοινοτικό σύστημα απονομής

οικολογικού σήματος.

α) Το λογότυπο του κοινοτικού οικολογικού σήματος

Κατά το άρθρο 8 παρ. 1 του Κανονισμού, «Το οικολογικό σήμα λαμβάνει τη μορφή λογότυπου, υπόδειγμα του οποίου περιέχεται στο παράρτημα II». Το λογότυπο αυτό παριστάνει ένα άνθος με μίσχο και τέσσερα φύλλα. Το άνθος σχηματίζεται από τον κύκλο με τα δώδεκα πεντάκτινα άστρα της ΕΟΚ. Την καρδιά του άνθους αποτελεί το κεφαλαίο γράμμα Ε, αρχικό της λέξης EUROPA. Όπως αναφέρεται στο παράρτημα II, το λογότυπο αυτό τυπώνεται είτε σε διχρωμία είτε σε μονοχρωμία. Σε διχρωμία τυπώνεται σε μπλε και πράσινο. Σε μονοχρωμία τυπώνεται είτε μαύρο σε άσπρο φόντο είτε άσπρο σε μαύρο φόντο.

β) Το λογότυπο του σήματος ΟΙΚΟ

Το σήμα ΟΙΚΟ, όπως έχει δηλωθεί και όπως χρησιμοποιείται, αποτελείται από τα γράμματα ΟΙΚΟ, σε χρώμα πορτοκαλί, και μία καμπύλη γραμμή που υποδηλώνει ξετυλιγμένο χαρτί υγείας, σε χρώμα πράσινο. Περιλαμβάνει επίσης τις λέξεις: «20% περισσότερο χαρτί», «οικολογικό» και «100%» μέσα σε κύκλο από τρία βέλη. Το τελευταίο υποδηλώνει ότι το προϊόν προέρχεται 100% από ανακύκλωση. Πρόσφατα, στο σήμα αυτό προστίθεται και η λέξη ΝΕΟ, δεδομένου ότι τα προϊόντα με το σήμα παράγονται, κυκλοφορούν και διαφημίζονται ήδη από διετίας.

2. Η απαγορευτική διάταξη

Ο απαγορευτικός κανόνας, που αποτελεί και τον πυρήνα της προστασίας του κοινοτικού οικολογικού σήματος, περιέχεται στη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 16 του Κανονισμού, που ορίζει: «Απαγορεύεται κάθε ψευδής ή απατηλή διαφήμιση ή η χρήση λογοτύπου ή σήματος που ενδέχεται να οδηγήσει σε σύγχυση με το κοινοτικό οικολογικό σήμα που θεσπίζεται με τον παρόντα Κανονισμό». Η διάταξη είναι σαφής. Περιλαμβάνει δύο απαγορεύσεις:

α) Ως προς τη διαφήμιση

Η πρώτη απαγόρευση ανάγεται στη διαφήμιση. Απαγορεύεται να διαφημίζεται ένα προϊόν με τη δήλωση ότι του έχει απονεμηθεί το κοινοτικό οικολογικό σήμα, ενώ αυτό στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει. Εδώ, αντικείμενο της απαγόρευσης είναι η *ανακριβής διαφημιστική δήλωση*. Είναι αδιάφορο αν η δήλωση είναι απλώς ψευδής, δηλαδή αντικειμενικά αναληθής, ή και απατηλή, αν δηλαδή έγινε με επίγνωση της αναλήθειας και με σκοπούμενο αποτέλεσμα την αποκόμιση παράνομου περιουσιακού οφέλους.

β) Ως προς το λογότυπο

Η δεύτερη απαγόρευση ανάγεται στο λογότυπο. Απαγορεύεται η χρήση, ως σήματος ή με άλλο τρόπο, λογοτύπου που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση με το λογότυπο του κοινοτικού οικολογικού σήματος. Αντικείμενο της δεύτερης αυτής απαγόρευσης είναι η *παραποίηση ή απομίμηση του λογοτύπου*. Και πάλι το κριτήριο είναι αντικειμενικό: αρκεί η ομοιότητα του σήματος ή λογοτύπου με το κοινοτικό οικολογικό σήμα να είναι τέτοια και τόση ώστε αντικειμενικά να δημιουργείται κίνδυνος σύγχυσης, χωρίς να έχει νομική σημασία, για την ισχύ της απαγόρευσης, η οποιαδήποτε γνώση ή πρόθεση εκείνου που χρησιμοποιεί το σήμα ή το λογότυπο.

3. Δεν υπήρξε παράβαση της απαγορευτικής διάταξης

α) Ως προς τη διαφήμιση

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη μου, η ABEE ουδέποτε ισχυρίστηκε, ευθέως ή πλαγίως, ή έστω υπαινίχθηκε σε διαφημιστικό μήνυμα των προϊόντων της που κυκλοφορούν με το σήμα ΟΙΚΟ, με ή χωρίς την προσθήκη του διακριτικού ΝΕΟ, ότι στα προϊόντα αυτά έχει απονεμηθεί κοινοτικό οικολογικό σήμα.

β) Ως προς το λογότυπο

Δεν υπάρχει καμία απολύτως ομοιότητα, οσοδήποτε μακρινή, του σήματος ΟΙΚΟ ως συνόλου γραμμάτων του αλφαβήτου, ή ακόμη και λέξεων και αριθμών, αλλά και ως εικόνας, με το λογότυπο του κοινοτικού οικολογικού σήματος ώστε να είναι πιθανή ή και απλώς δυνατή οποιαδήποτε σύγχυση μεταξύ των δύο.

αα) Δεν υπάρχει ομοιότητα

Πράγματι, τα γράμματα, τα σχήματα και τα χρώματα δεν παρουσιάζουν την παραμικρή ομοιότητα, γιατί βέβαια δεν μπορεί να θεωρηθεί ομοιότητα, και μάλιστα ικανή να προκαλέσει σύγχυση, το γεγονός ότι η καμπύλη του ξετυλιγμένου χαρτιού υγείας έχει χρώμα πράσινο και ο μίσχος με τα τέσσερα φύλλα του άνθους του κοινοτικού οικολογικού σήματος επιτρέπεται (αλλά δεν επιβάλλεται) να τυπώνεται επίσης σε χρώμα πράσινο.

ββ) Δεν υπάρχει συγγένεια νοηματικού περιεχομένου

Η διαπίστωση αυτή της απουσίας οποιασδήποτε ομοιότητας μεταξύ των δύο λογοτύπων είναι απολύτως επαρκής και αποφασιστική με βάση τα κριτήρια που εφαρμόζονται διεθνώς και κατά το ελληνικό δίκαιο, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένα δηλούμενο σήμα είναι επαρκώς νέο και ευδιάκριτο σε σχέση με άλλο

προκατατεθειμένο. Παρατηρείται, ωστόσο, ότι στη νεότερη διαφημιστική τεχνολογία σημασία δεν έχουν μόνο οι λέξεις οι και παραστάσεις καθεαυτές, τα σχήματα δηλαδή και τα χρώματα, αλλά επίσης οι έννοιες που υποβάλλονται στο υποσυνείδητο του καταναλωτή μέσω των διαφημιστικών μηνυμάτων, είτε αυτά παρουσιάζονται ως κυρίως διαφημιστικά μηνύματα (διαφημιστικές δημοσιεύσεις ή τηλεοπτικές σφήνες) είτε ως αντικείμενα δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (λ.χ. σήμα).

Δεν είναι, λοιπόν, αδιάφορο το σημειολογικό περιεχόμενο των λογοτύπων ή άλλων μηνυμάτων. Από άποψη σημειολογική, το λογότυπο του κοινοτικού οικολογικού σήματος, με το έμβλημα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως κάλυκα άνθους, σημαίνει δύο πράγματα: τις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες και την προστασία του περιβάλλοντος. Ο συνδυασμός των δύο υποβάλλει την ιδέα της κοινοτικής εγγύησης του οικολογικού χαρακτήρα ορισμένου προϊόντος.

Ολωσδιόλου διαφορετικό είναι το σημειολογικό περιεχόμενο του μηνύματος που υποβάλλει στο υποσυνείδητο του καταναλωτή το σήμα ΟΙΚΟ. Εδώ, υποβάλλεται η ιδέα ενός χαρτιού υγείας που είναι οικολογικό διότι προέρχεται 100% από ανακύκλωση και όχι από ξυλοπολτό και, κατά συνέπεια η παραγωγή του δεν συνεπάγεται την κοπή δένδρων και την υποβάθμιση, για το λόγο αυτό, του φυσικού περιβάλλοντος. Η διαφορά, λοιπόν, μηνυμάτων των δύο λογοτύπων είναι προφανής. Δεν έγκειται μόνο στη διαφορά του βαθμού εξειδίκευσης. Κύριο συστατικό του πρώτου μηνύματος είναι η αναφορά στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες, δηλαδή η κοινοτική εγγύηση. Αντίθετα, το μήνυμα του δευτέρου λογοτύπου δεν αναφέρεται καν, με τρόπο γενικό και αφηρημένο, στην προστασία του περιβάλλοντος, δηλαδή στην οικολογία. Εξειδικεύει απολύτως το περιεχόμενό του στην πληροφορία ότι το συγκεκριμένο χαρτί προέρχεται εξ ολοκλήρου από ανακύκλωση και, για το λόγο αυτό, είναι οικολογικό σε σχέση με το χαρτί που παράγεται από ξυλοπολτό.

Και από σημειολογική άποψη, λοιπόν, η οποιαδήποτε σύγχυση αποκλείεται.

4. Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, η χρήση του σήματος ΟΙΚΟ και η διαφήμιση προϊόντων με το σήμα αυτό, όπως προκύπτουν από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη μου, δεν παραβιάζουν απαγορευτική διάταξη του Κανονισμού 880/92 και, συγκεκριμένα, τον απαγορευτικό κανόνα του άρθρου 16 παρ. 2 του Κανονισμού αυτού.

II. Ο Κανονισμός, σε ό,τι αφορά την απονομή κοινοτικού οικολογικού σήματος, δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή

Όπως είναι γνωστό, οι κοινοτικοί κανονισμοί είναι άμεσης εφαρμογής στα κράτη-μέλη. Ως εκ περισσού, και του Κανονισμού 880/92 το ακροτελεύτιο άρθρο ορίζει: «Ο παρών Κανονισμός είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος». Μολαταύτα, όπως θα δούμε, ο Κανονισμός, στο μέτρο που προβλέπει την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος ή ακόμη και τον τρόπο θέσπισης και εφαρμογής κριτηρίων για το χαρακτηρισμό ενός προϊόντος ως οικολογικού (οικο-προϊόντος), δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή.

1. Δεν έχει συσταθεί ο «αρμόδιος φορέας» για την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος

Κατά το άρθρο 10 παρ. 1 του Κανονισμού, «Κάθε παραγωγός ή εισαγωγέας στην Κοινότητα, ο οποίος ζητάει την απονομή οικολογικού σήματος, πρέπει να απευθύνεται στον «αρμόδιο φορέα» που ορίζεται από το Κράτος-μέλος στο οποίο το προϊόν παράγεται ή διατίθεται για πρώτη φορά στην αγορά ή εισάγεται από τρίτη χώρα». Κατά τις άλλες διατάξεις του ίδιου άρθρου, ο «αρμόδιος φορέας» είναι αποκλειστικά αρμόδιος για την παραλαβή της αίτησης, για την αξιολόγηση των οικολογικών επιδόσεων του προϊόντος, για την απόρριψη της αίτησης και για την απονομή του σήματος. Κατά το άρθρο 12, ο «αρμόδιος φορέας» συνάπτει με τον αιτούντα σύμβαση σχετικά με τους όρους χρήσης του σήματος. Κατά το άρθρο 8 παρ. 6, δικαίωμα στο οικολογικό σήμα δεν αποκτάται πριν από τη σύναψη της σύμβασης αυτής.

Κατά το άρθρο 9 παρ. 1, το αργότερο έξι μήνες από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού, κάθε κράτος-μέλος ορίζει το φορέα («αρμόδιο φορέα») που είναι επιφορτισμένος με την εκτέλεση των καθηκόντων που προβλέπονται από τον Κανονισμό και ιδίως από το άρθρο 10. Η προθεσμία αυτή έληξε την 23 Σεπτεμβρίου 1992. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε προς την κοινοτική της αυτή υποχρέωση και δεν συνέστησε τον «αρμόδιο φορέα». Κατά συνέπεια, *δεν υπάρχει, τη στιγμή αυτή, αρμόδιο όργανο για να απονεμίσει στη χώρα μας κοινοτικό οικολογικό σήμα αλλά ούτε και για να δεχθεί σχετική αίτηση.*

2. Δεν έχουν θεσπισθεί τα κριτήρια απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος

Το άρθρο 1 του Κανονισμού ορίζει ως βασικό στόχο του κοινοτικού σήματος απονομής οικολογικού σήματος την προώθηση του σχεδιασμού, της παραγωγής, της εμπορίας και της χρήσης προϊόντων τα οποία έχουν περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια του κύκλου της ζωής τους. Το άρθρο 4 παρ. 1 ορίζει ότι το οικολογικό σήμα μπορεί να απονέμεται στα προϊόντα που ανταποκρίνονται στους στόχους του άρθρου 1 και είναι σύμφωνα με τις κοινοτικές απαιτήσεις σχετικά με την υγεία, την ασφάλεια και το περιβάλλον. Το άρθρο 5 παρ. 1 προβλέπει ότι οι *προϋποθέσεις απονομής του οικολογικού σήματος καθορίζονται όχι γενικά αλλά ανά*

κατηγορία προϊόντων, πράγμα εύλογο, διότι άλλα είναι λ.χ. τα χαρακτηριστικά ενός οικολογικού αυτοκινήτου, άλλα ενός οικολογικού καπνοσυλλέκτη και άλλα ενός οικολογικού χαρτιού υγείας. Τα άρθρα 6 και 7 ορίζουν τα αρμόδια όργανα και τη διαδικασία για τον καθορισμό αφενός των κατηγοριών προϊόντων και αφετέρου των ειδικών οικολογικών κριτηρίων για κάθε κατηγορία. Τέλος, το παράρτημα Ι περιέχει ενδεικτικό πίνακα-μητρώο αξιολόγησης, στον οποίο τα οικολογικά κριτήρια πρέπει να διακρίνονται αφενός κατά περιβαλλοντικούς τομείς και αφετέρου κατά φάσεις του κύκλου ζωής του προϊόντος. Ο πίνακας αυτός προορίζεται να αποτελέσει το πρότυπο για τον προσδιορισμό των ειδικών οικολογικών κριτηρίων ανά κατηγορία προϊόντων.

Στις 9 Μαρτίου 1993, η αντιπροσωπεία της Δανίας υπέβαλε στην ομάδα εργασίας την αρμόδια για το κοινοτικό οικολογικό σήμα αναλυτικές προτάσεις, υπό μορφή προσχεδίων αποφάσεων της Επιτροπής, που αφορούν την αναγωγή σε κατηγορίες προϊόντων, με την έννοια του άρθρου 5 παρ. 1 του Κανονισμού, αφενός του χαρτιού υγείας και αφετέρου του χαρτιού κουζίνας, καθώς και των κριτηρίων για την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος σε κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές (έγγραφο DG XI-A-2, 9 Μαρτίου 1993). Μέχρι τη στιγμή αυτή, οι προτάσεις αυτές εκκρεμούν. Τα αρμόδια όργανα δεν έχουν προς το παρόν αναγνωρίσει το χαρτί υγείας και το χαρτί κουζίνας ως κατηγορίες προϊόντων και δεν έχουν καταλήξει στη θέσπιση κριτηρίων για την απονομή σε αυτά του κοινοτικού οικολογικού σήματος.

3. Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, προς το παρόν ούτε αρμόδια όργανα υπάρχουν για απονομή κοινοτικού οικολογικού σήματος στην Ελλάδα ούτε έχουν καθοριστεί τα κριτήρια για την απονομή του σήματος σε χαρτί υγείας και χαρτί κουζίνας, ούτε καν αυτά έχουν προς το παρόν αναχθεί σε κατηγορίες δεκτικών κοινοτικού οικολογικού σήματος. Αν και ο Κανονισμός 880/92 ισχύει ήδη περισσότερο από ένα χρόνο, το κοινοτικό οικολογικό σήμα, που θεσπίζει ο Κανονισμός, προς το παρόν δεν υπάρχει. Είναι θεσμός του μέλλοντος, όχι ακόμη του παρόντος.

III. Ο χαρακτηρισμός προϊόντος ως οικολογικού δεν απαγορεύεται, καθεαυτόν, από τον Κανονισμό

Μένει να διευκρινισθεί ένα τελευταίο σημείο: μήπως ο Κανονισμός 880/92, ανεξάρτητα από τη θέσπιση του κοινοτικού οικολογικού σήματος, έχει εισαγάγει, είτε από τη στιγμή που τέθηκε σε ισχύ (23 Μαρτίου 1992) είτε υπό τον όρο (αναβλητική αίρεση νόμου) της ολοκλήρωσης των θεσμικών προϋποθέσεων πλήρους εφαρμογής του στη χώρα μας και για κάθε κατηγορία προϊόντων, μία νέα γενική, για τα κράτη μέλη της ΕΟΚ, νομική έννοια του οικολογικού προϊόντος (οικοπροϊόντος), με τρόπο

αποκλειστικό, έτσι ώστε η χρήση του όρου αυτού να απαγορεύεται, στις διαφημίσεις, με μορφή σήματος, διακριτικού τίτλου, λογοτύπου ή με οποιαδήποτε άλλη μορφή, για τα προϊόντα στα οποία δεν έχει απονεμηθεί το κοινοτικό οικολογικό σήμα, ως παραπλανητική, αθέμιτη ή, γενικότερα, αντικοινοτική.

1. Ο Κανονισμός δεν εισάγει αποκλειστικότητα στη χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο-προϊόν)»

α) Το προοίμιο του Κανονισμού

Η αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό θεμελιώνεται στο ίδιο το κείμενο του Κανονισμού. Πραγματικά, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν αφήνει τον εντοπισμό των νομοθετικών του στόχων στη μεγαλύτερη ή μικρότερη δεξιότητα του ερμηνευτή, αλλά τους εξαγγέλλει ο ίδιος ρητά στο Προοίμιο του Κανονισμού. Ως στόχος, ενταγμένος στο τέταρτο πρόγραμμα δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος (1987 - 1992) κατονομάζεται, μεταξύ άλλων, «η εξασφάλιση μιας ορθής διαχείρισης των πηγών πρώτων υλών». Αναμφισβήτητα, τέτοια είναι και η ξυλεία. Το κοινοτικό οικολογικό σήμα δεν προβλέπεται ως αποκλειστικό μέσο χαρακτηρισμού προϊόντων ως οικολογικών αλλά ως μέσο «μιας (ανάμεσα σε άλλες) πολιτικής υπέρ των οικοπροϊόντων». Πιο ρητά ακόμη, το Προοίμιο αναφέρει ότι «τα υπάρχοντα (όπως, λ.χ. το γερμανικό Umweltzeichen «γαλάζιος άγγελος» για 100% ανακυκλωμένο χαρτί) ή μελλοντικά ανεξάρτητα συστήματα απονομής (οικολογικού σήματος) μπορούν να εξακολουθήσουν να υφίστανται». Τέλος, «ότι η εφαρμογή του συστήματος απονομής του (κοινοτικού οικολογικού) σήματος θα είναι προαιρετική». Ρητά αναφέρεται ότι η θέσπιση ενιαίων και αποκλειστικών κριτηρίων για τα οικο-προϊόντα αποτελεί όχι νομοθετικό στόχο του Κανονισμού αλλά απώτερο ευκταίο αποτέλεσμα.

β) Πορίσματα

Κατά συνέπεια, το κοινοτικό οικολογικό σήμα, που θεσπίζει ο Κανονισμός, δεν εισάγεται ως αποκλειστικό οικολογικό σήμα στον κοινοτικό χώρο. Ο Κανονισμός επιτρέπει την ύπαρξη παράλληλων εθνικών οικολογικών σημάτων, που εντάσσονται σε διαφορετικά συστήματα με κριτήρια διαφορετικά από τα κοινοτικά, και ενθαρρύνει τη δημιουργία νέων. Κατά μείζονα λόγο, δεν εισάγει αποκλειστικότητα στη διαφημιστική ή άλλη χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο-προϊόν)» ανεξάρτητα από κάθε οικολογικό σήμα. Τούτο μόνο απαγορεύει, τη σύνδεση του οικολογικού χαρακτήρα του διακρινόμενου ή διαφημιζόμενου προϊόντος με το κοινοτικό οικολογικό σήμα, όταν το σήμα αυτό δεν έχει απονεμηθεί στο συγκεκριμένο προϊόν. Σε κάθε άλλη περίπτωση, με κανένα τρόπο δεν απαγορεύει οποιαδήποτε χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο-προϊόν)». Και αν τυχόν η εσωτερική νομοθεσία οποιουδήποτε κράτους μέλους αποφάσιζε να συνδέσει κατ'Α αποκλειστικότητα το δικαίωμα χρήσης

αυτού του όρου με το κοινοτικό οικολογικό σήμα, θα ήταν, στο σημείο αυτό, όχι απλώς ξένη προς το γράμμα και το σκοπό του Κανονισμού, αλλά αντίθετη προς αυτόν. Θα ήταν αντικοινοτική. Πραγματικά, ο κανονισμός δεν εισάγει κανέναν απολύτως περιορισμό στη χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο- προϊόν)» ή άλλου ισοδύναμου σε διαφημίσεις, σήματα, λογότυπα ή άλλα μηνύματα, όταν αυτός δεν συσχετίζεται με το κοινοτικό οικολογικό σήμα.

2. Η χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο-προϊόν)» απαγορεύεται όταν είναι παραπλανητική

Αυτό δεν σημαίνει ότι η διαφημιστική ή άλλη χρήση του όρου «οικολογικό προϊόν (οικο-προϊόν)» ή άλλου ισοδύναμου μένει ανεξέλεγκτη και ξεφεύγει από κάθε νομικό περιορισμό. Σημαίνει απλώς ότι οι περιορισμοί της έχουν θεσμικό έρεισμα άλλο από τον Κανονισμό: επιβάλλονται για την προστασία του καταναλωτικού κοινού από τον κίνδυνο παραπλάνησης και των ανταγωνιστών από τον κίνδυνο αθέμιτου ανταγωνισμού και έχουν έρεισμα αφενός τις διατάξεις που απαγορεύουν την παραπλανητική διαφήμιση και αφετέρου τις διατάξεις της νομοθεσίας περί σημάτων που απαγορεύουν την κατάθεση σήματος, όταν αυτό περιέχει δηλώσεις ή παραστάσεις οι οποίες προφανώς δεν ανταποκρίνονται προς την αλήθεια και δημιουργούν κινδύνους παραπλάνησης.

α) Τα κριτήρια του Κανονισμού

Αν όμως ο Κανονισμός δεν εισάγει ο ίδιος σχετικές απαγορεύσεις, δεν παύει να εισάγει κάποια κριτήρια προκειμένου να ελεγχθεί αν ο χαρακτηρισμός ενός προϊόντος ως οικολογικού είναι ή όχι παραπλανητικός και, άρα, αν προσκρούει ή όχι για το λόγο αυτό σε άλλη, εκτός Κανονισμού, διάταξη νόμου.

Εκ προοιμίου πρέπει να λεχθεί ότι ο Κανονισμός δεν εισάγει νομική έννοια του οικολογικού προϊόντος είτε γενικής ισχύος (για όλο το κοινοτικό δίκαιο και για τα εσωτερικά δίκαια των κρατών μελών) είτε ακόμη και ειδική (για την εφαρμογή του ίδιου του Κανονισμού). Προβλέπει, απλώς, τα αρμόδια όργανα και τη διαδικασία για τη θέσπιση ειδικών και συγκεκριμένων κριτηρίων για κάθε κατηγορία προϊόντων για την απονομή, στα προϊόντα αυτά, του κοινοτικού οικολογικού σήματος. Ορίζει, όμως, έστω και χωρίς την ακρίβεια και αυστηρότητα του νομοθετικού ορισμού, το οικολογικό προϊόν σε δύο σημεία, με δύο διαφορετικούς τρόπους, έναν ευρύτερο και έναν στενότερο.

αα) Ευρεία έννοια του οικολογικού προϊόντος

Ευρύτερα, ορίζει, στο Προοίμιο, ως οικολογικά «τα προϊόντα που είναι λιγότερο επιβλαβή στο περιβάλλον». Πρόκειται, βέβαια, για έννοια όχι νομική αλλά εμπειρική.

Κρίσιμος είναι ο συγκριτικός βαθμός: «λιγότερο επιβλαβή», προφανώς σε σύγκριση με άλλα ομοειδή που είναι περισσότερο επιβλαβή για το περιβάλλον. Με την έννοια αυτή, για παράδειγμα, το ανακυκλωμένο χαρτί είναι οικολογικό σε σύγκριση με το χαρτί που παράγεται από πρώτη ύλη την ξυλεία.

ββ) Στενή έννοια του οικολογικού προϊόντος

Στενότερα, ορίζει, στο άρθρο 1, ως οικολογικά τα προϊόντα «τα οποία έχουν περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους». Πρόκειται επίσης για εμπειρική έννοια, που όμως διαφέρει από την προηγούμενη σε δύο καίρια σημεία. Πρώτον, ότι εδώ οι (επιβλαβείς) επιπτώσεις στο περιβάλλον εκλαμβάνονται όχι συγκριτικά αλλά απόλυτα. Οι περιβαλλοντικοί τομείς, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μνημονεύονται στο Παράρτημα Ι. Δεύτερον, ότι εδώ λαμβάνεται υπόψη ως κριτήριο ολόκληρος ο κύκλος ζωής του προϊόντος. Οι φάσεις αυτού του κύκλου αναφέρονται, επίσης ενδεικτικά, στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού.

β) Το εφαρμοστέο κριτήριο

Είναι πρόδηλο ότι οι δύο αυτές έννοιες χρησιμοποιούνται, στο κείμενο του Κανονισμού, για διαφορετικούς σκοπούς. Η ευρύτερη αποδίδει την τρέχουσα έννοια του οικολογικού προϊόντος για κάθε χρήση: προϊόν που δεν ανταποκρίνεται σε αυτήν δεν επιτρέπεται να χαρακτηρίζεται οικολογικό. Ο τυχόν χαρακτηρισμός του ως οικολογικού θα είναι παραπλανητικός. Η στενότερη αναφέρεται ειδικότερα στο κοινοτικό οικολογικό σήμα: η εξειδίκευση των οικολογικών κριτηρίων για κάθε κατηγορία προϊόντων, που θα γίνει από τα όργανα και κατά τη διαδικασία που προβλέπει ο Κανονισμός, θα πρέπει να διατυπωθεί έτσι ώστε το κοινοτικό οικολογικό σήμα να μην απονέμεται σε προϊόντα που δεν ανταποκρίνεται σε αυτήν. Όσο η εξειδίκευση αυτή δεν έχει γίνει, το πλάτος και το βάθος της δεύτερης αυτής, στενότερης, έννοιας μένουν υποθετικά. Έτσι, προς το παρόν τουλάχιστον ο Κανονισμός ένα μόνο κριτήριο θεσπίζει για την εκτίμηση του αν ο χαρακτηρισμός ενός προϊόντος ως οικολογικού είναι ή όχι παραπλανητικός, το κατά πόσο το προϊόν αυτό είναι ή όχι λιγότερο επιβλαβές για το περιβάλλον. Αυτό ανεξάρτητα αν το προϊόν ανταποκρίνεται και στη στενότερη έννοια του οικολογικού προϊόντος, στο μέτρο που η τελευταία είναι, υποθετικά και σε γενικές γραμμές, δεκτική εξειδίκευσης, όπως φαίνεται να συμβαίνει με τα προϊόντα που κυκλοφορούν με το σήμα ΟΙΚΟ ενόψει της πρόθεσης να υποβληθούν στη διαδικασία απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος όταν αυτό γίνει θεσμικά εφικτό.

IV. Συμπέρασμα

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysics.org.gr>

Συμπερασματικά, έχω τη γνώμη ότι το σήμα ΟΙΚΟ, στο μέτρο που διακρίνει χαρτί υγείας και χαρτί κουζίνας, και η τηλεοπτική διαφήμιση που προβάλλει τα προϊόντα αυτά ως οικολογικά δεν βρίσκονται σε αντίθεση με τον Κανονισμό 80/92, ούτε θα βρίσκονται σε αντίθεση με αυτόν όταν θεσπισθούν τα κριτήρια για την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος για τις συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων και δημιουργηθούν τα όργανα τα αρμόδια για την απονομή του σήματος αυτού.

Κομοτηνή, 5 Μαΐου 1993